

Τα ζα - Στράτης Μυριβήλης

Ο Στράτης Μυριβήλης (Λέσβος 1892 – Αθήνα 1969) γεννήθηκε στη Μυτιλήνη με το πραγματικό όνομα Ευστράτιος Σταματόπουλος. Το 1912 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα και γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή, ενώ εργαζόταν παράλληλα ως συντάκτης σε περιοδικά και εφημερίδες.

Κατατάχτηκε εθελοντικά το 1912 και πολέμησε στους βαλκανικούς πολέμους, στον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο και στη Μικρασιατική εκστρατεία. Μετά την καταστροφή της Σμύρνης έφυγε για τη Λέσβο, όπου έζησε ως το τέλος του 1932, οπότε εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στην Αθήνα. Κατά τη διάρκεια του Α΄ παγκοσμίου πολέμου άρχισε να γράφει τη *Ζωή εν τάφω*.

Τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Πεζογραφίας.

Ο Μυριβήλης είναι από τους βασικότερους λογοτέχνες της γενιάς του 1930 και σημαντικός εκπρόσωπος της ευρωπαϊκής αντιπολεμικής λογοτεχνίας. Με το λογοτεχνικό έργο του, το οποίο περιέχει πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία, εκφράζει κυρίως το κλίμα μιας από τις πιο ταραγμένες εποχές της ελληνικής ιστορίας.

Τέλος, κύρια χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού του έργου αποτελούν η προσεγμένη δημοτική γλώσσα και η ρεαλιστική εξιστόρηση.

Έγραψε μυθιστορήματα (*Η ζωή εν τάφω*, *Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια*, *Η Παναγιά η γοργόνα*), νουβέλα (*Ο Βασίλης ο Αρβανίτης*), συλλογές διηγημάτων (*Το πράσινο βιβλίο*, *Το γαλάζιο βιβλίο*, *Το κόκκινο βιβλίο*, *Το βυσσινί βιβλίο*), ταξιδιωτικές εντυπώσεις, παιδική λογοτεχνία, δοκίμια.

***Η Ζωή εν Τάφω* (1931)**, απ' όπου προέρχεται το απόσπασμα του σχολικού βιβλίου, είναι μυθιστόρημα με αυτοβιογραφικό χαρακτήρα, το οποίο στο μεγαλύτερο μέρος του παρουσιάζεται ως ημερολόγιο που κρατά ο λοχίας Κωστούλας στη διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων στο Μακεδονικό Μέτωπο κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. **Θεωρείται το αντιπροσωπευτικότερο ελληνικό αντιπολεμικό μυθιστόρημα.**

Το απόσπασμα παρουσιάζει με ωμό ρεαλισμό και περιγραφική μαεστρία την αγριότητα και τον παραλογισμό του πολέμου μέσα από την περιγραφή της εξόντωσης αθώων και ανυπεράσπιστων επιστρατευμένων ζώων.

- Στο εισαγωγικό μέρος ο αφηγητής εκθέτει τα προσωπικά του συναισθήματα για την αδικαιολόγητη εμπλοκή των αθώων ζώων στον πόλεμο. Συγκρίνοντας τις τύχες των ανθρώπων και των ζώων στον πόλεμο, θεωρεί πιο αδικημένα τα ζώα, γιατί εμπλέκονται ακούσια και χωρίς να μπορούν να αντιδράσουν.
- Ακολουθεί η ρεαλιστική περιγραφή της περιπέτειάς τους, η οποία αρχίζει με τον τρόπο τους κατά τη μεταφορά τους από το νησί στη Μακεδονία και καταλήγει στη μαζική τους εξόντωση κατά τον βομβαρδισμό.
- Μοναδική διαφυγή, η οποία επιπλέον αποτελεί έντονη αντίθεση με τη σκληρή δοκιμασία τους, αποτελεί η πανηγυρική επικράτηση των φυσικών ενστίκτων, η χαρά της τροφής και της αναπαραγωγής, αφού τα ζώα ξελογιάστηκαν από τον «πειρασμό» της φύσης.
- Αυτή η ανάπαυλα έμελλε να τους κοστίσει τη ζωή, καθώς όχι μόνο οι στρατιώτες αλλά και τα ανυποψίαστα ζώα έγιναν στόχος των εχθρικών αεροπλάνων. Η μακάβρια σκηνή του θανάτου τους περιγράφεται με τις ρεαλιστικές και παράλληλα φρικιαστικές εικόνες του βομβαρδισμού και των συνεπειών του πάνω στα αθώα ζώα (θάνατοι, τραυματισμοί, ψυχομαχητά).

Η κωμικοτραγική σκηνή του τέλους με τον ημιονηγό που τρέχει μέσα στον βομβαρδισμό, χωρίς να έχει καταλάβει ότι σέρνει από το χαλινάρι μόνο το κομμένο κεφάλι του γαϊδάρου, αποτυπώνει όλη τη φρίκη του πολέμου. Η σκηνή είναι **κωμικοτραγική**, αφού από τη μια παρακολουθούμε τον αλλόφρονα ημιονηγό να τραβάει το ζώο με τη βεβαιότητα ότι το έχει σώσει και από την άλλη το γιουχάισμα των φαντάρων (*η γιούχα της φανταρίας*), που παρακολουθεί το αλλόκοτο και αφύσικο θέαμα.

- Η τελευταία φράση είναι μια **ρεαλιστική εικόνα γεμάτη λυρισμό**: οι ματωμένες μαργαρίτες συμβολίζουν τη ζωή που κόπηκε απότομα. Το ζώο μέσα στα κλειδωμένα του δόντια κρατούσε ακόμη μια τούφα κίτρινες μαργαρίτες, απομεινάρια της απόλαυσης, σημάδι ότι ο θάνατος τα βρήκε ανυποψίαστα την ώρα που γεύονταν τη ζωή (**αντίθεση**).
- Οι μαργαρίτες που κόπηκαν είναι σύμβολο χαράς και ζωής, είναι όμως ματωμένες (**αντίθεση**). Το αίμα που τις πότισε συμβολίζει το θάνατο που ήρθε απρόσμενα.

Γλώσσα: Δημοτική με χρήση λαϊκών τύπων.

Σχήματα λόγου: Μεταφορές (π.χ. στην αποθέωση των οβίδων, η τρομάρα τους ήταν εκπληκτικά ζωγραφισμένη μέσα στα έξαλλα μάτια τους), **προσωποποίηση** (η λαγκαδιά βόγκησε βαριά)/ **παρομοιώσεις** (σαν άνθρωποι, σαν κοκκινωπά φίδια) / **ασύνδετα** (1^η παράγραφος «Κλωτσούσανε στο κενό, φουρμάζανε...φρίκη», 7^η παρ. «Ανετρίχιαζαν, τρέμανε τα ρουθούνια τους, ...πόδια»), **αντιθέσεις** (βλ. πιο πάνω), **ειρωνεία** (στην α' ενότητα: *Απ' όλα αυτά μαγειρεύεται περίφημα ο πόλεμος*) / **ρεαλιστικές οπτικές εικόνες** (βλ. στις παραγράφους με τη μεταφορά των ζώων και με τον βομβαρδισμό τους).

Αφηγηματική τεχνική:

Χώρος: κάποιο νησί, η Θεσσαλονίκη και το Μέτωπο της Μακεδονίας.

Γραμμική αφήγηση: Τα γεγονότα που εξιστορούνται με τη σειρά που έγιναν.

Αφηγητής: ο αφηγητής συμμετέχει διακριτικά στα δρώμενα, εναλλάσσοντας το α' πρόσωπο ενικό με το α' πληθυντικό. Στην πρώτη περίπτωση εκφράζει πιο προσωπικές απόψεις (*Θαρρώ, στοχάζομαι*) ενώ στη δεύτερη περίπτωση εκφράζεται ως μέλος του συλλογικού εμείς (*η Μεραρχία μας, μαζί μας, της Μεραρχίας μας*). Ωστόσο υπάρχουν σκηνές (ο βομβαρδισμός στη χαράδρα) όπου φαίνεται ότι ο αφηγητής αποσύρεται και η αφήγηση μοιάζει τριτοπρόσωπη.

Ενότητες:

α) «Τα ζα... ανθρώπων» Άνθρωποι και ζώα αντιμέτωποι με τον παραλογισμό του πολέμου.

β) «Η μεραρχία μας... της Μεραρχίας μας» Η μεταφορά των ζώων στο μέτωπο

γ) «Τα ζα... στο Περιστέρι» Η ευχάριστη ανάπαυλα των ζώων μετά τη μεταφορά τους.

δ) «Ένα αεροπλάνο... να παραδώσει» Η μαζική εξόντωσή των ζώων από τον βομβαρδισμό

ε) «Ένας ημιονηγός... ματωμένες» Η φρίκη του πολέμου